

Re-CAP:

**Představuje nová
zemědělská politika EU
posun směrem ke
klimatické spravedlnosti?**

Evropské zemědělství má problém se spravedlností

Zemědělství vytváří

10,3 %

emisí skleníkových plynů v EU, a to především kvůli průmyslovému chovu zvířat.

Mezi lety 2005 a 2016 klesl počet zemědělských podniků s rozlohou do 50 hektarů o

29,4 %

Produkce potravin je otázkou klimatické spravedlnosti. Co to ale přesně znamená?

Pojďme si to vysvětlit. Drobní zemědělci produkují 70 % světové produkce potravin¹. Drobní udržitelní výrobci jsou také již po desetiletí páteří evropského zemědělství a po staletí jsou průkopníky odolných a udržitelných zemědělských postupů, jako je agroekologie a ekologické zemědělství, které mají prokazatelný přínos pro biologickou rozmanitost, klima i místní komunity. FoEE a La Via Campesina dlouhodobě vyzývají k reformám na podporu ekologického a spravedlivého přechodu k zemědělství, které by **podpořily drobné zemědělce, potravinovou soběstačnost, relokalyvaly potravinové řetězce a podpořily agroekologické postupy.**

Zemědělci, zejména v zemích globálního Jihu, také patří a budou stále více patřit mezi první a nejhůře postižené ničením klimatu, zejména pokud se nepodaří dosáhnout cíle 1,5 °C stanoveného Pařížskou dohodou. Současné evropské politiky řešící změnu klimatu nejsou v souladu s cílem globálního oteplení o 1,5 °C, zatímco současné čisté nulové cíle umožňují znečišťovatelům pokračovat ve znečišťování a nesnižují emise v souladu s odpovědností Evropy za způsobení klimatické nouze.

Zemědělství v EU stále **potřebuje zásadní změny, aby bylo udržitelnější a spravedlivější.** Zemědělství vytváří 10,3 % emisí skleníkových plynů v EU², a to především kvůli průmyslovému chovu zvířat³. Zatímco malá agroekologická produkce udržuje obyvatelstvo, průmyslové farmy znečišťují naše ovzduší, půdu a vodu.

Každým rokem je více malých farem vytlačováno z trhu nadvládou těchto průmyslových farem a rostoucími cenami. Průměrný příjem zemědělce v Evropě je o 50 % nižší než průměrný příjem⁴. Mezi lety 2005 a 2016 klesl počet zemědělských podniků s rozlohou do 50 hektarů o 29,4 %⁵. Zemědělským politikám EU se však zatím nepodařilo tento trend zvrátit.

Drobní zemědělci produkují

70 %

světové produkce potravin.

Představení SZP

V roce 2021 EU dokončila **reformu společné zemědělské politiky (SZP), která určuje, jak bude vynakládána třetina rozpočtu EU.** Nová SZP rozdělí v letech 2023– téměř 270 miliard eur mezi více než 6 milionů⁶ zemědělců.

Způsob, jakým jsou tyto peníze rozdělovány a vynakládány, má moc obnovit rovnováhu sil v potravinových dodavatelských řetězcích a vytvořit spravedlivější zemědělské odvětví tím, že podpoří drobné zemědělce, rozvoj venkova a udržitelné zemědělské postupy. Nebo se mohou stát nástrojem k dalšímu upevňování nerovností a financování velkých znečišťujících podniků a korporací.

Do jaké míry je tedy nová SZP nástrojem pro vytvoření udržitelného a spravedlivého zemědělského systému? Pojďme se ponořit do podrobností.

Na co se používají prostředky SZP?

Prostředky SZP se rozdělují podle systému, který rozhoduje o tom, kdo co dostane, a tyto peníze jsou spojeny s určitými podmínkami. Je třeba vědět:

- **Finanční prostředky SZP jsou rozděleny do dvou pilířů.** První pilíř je největší a na podporu příjmů zemědělců je vyčleněno až 207,5 miliardy eur. Zbývajících 62,5 miliardy eur jde na podporu rozvoje venkova⁷.
- **Oba pilíře fondů jsou spojeny s určitými podmínkami,** tj. minimálními požadavky, kterých musí příjemci dosáhnout, aby prostředky získali. Např.:
 - Členské státy musí vynaložit alespoň 25 % podpory příjmů na „ekoschémata“, což jsou dobrovolné programy na podporu postupů, které jsou příznivé pro životní prostředí, klima nebo dobré životní podmínky zvířat.
 - Členské státy musí věnovat alespoň 10 % podpory příjmů menším zemědělským podnikům.
 - Nejméně 3 % výdajů musí jít na podporu mladých zemědělců.

Podpora příjmu pro zemědělce

207,5 miliardy eur

Rozvoj venkova

62,5 miliardy eur

25 %
ekoschémata

10 %
drobných zemědělců

3% mladých zemědělců

Kdo má právo rozhodovat o nové SZP?

Reformy SZP nejprve navrhuje Evropská komise, a poté je projednává a schvaluje Evropský parlament a ministři zemědělství členských států. Tato politika prochází reformním procesem každých 7 let od 60. let a každá reforma může trvat 2–3 roky.

Po schválení je na členských státech, aby podle změn v poslední reformě vytvořily vlastní národní strategické plány, které určí, jakým způsobem budou finanční prostředky v souladu s kritérii pro čerpání SZP využity. Tyto plány bude Evropská komise schvalovat v průběhu roku 2022 a nová pravidla SZP pak budou zavedena od roku 2023.

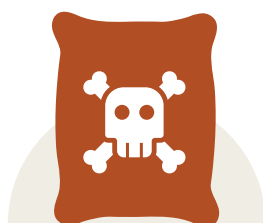
Podporuje nová SZP klimatickou spravedlnost?

EU tvrdí, že nová SZP vytváří spravedlivější zemědělský sektor a řeší klimatické závazky. Podrobnosti však ukazují jiný obrázek. Je možné, že nová politika bude i nadále **podporovat velké zemědělské podniky, ohrožovat živobytí drobných zemědělců a spravedlnost a udržitelnost bude považovat spíše za volitelný doplněk než za základní součást budoucnosti zemědělství**. Ve své současné podobě nová SZP pravděpodobně skutečně sníží emise skleníkových plynů. Zde jsou důvody:

Většinu peněz dostávají velké zemědělské podniky.

Zemědělci dostanou peníze podle toho, jak velká jsou jejich pole. V minulosti dostávala 2 % příjemců 30 % peněz⁸. Omezená přerozdělovací opatření nemusí k vyřešení tohoto problému stačit. To znamená, že EU by opět mohla vyplácet miliardy na podporu průmyslových farem. Omezení plateb, aby se zabránilo neúměrným výdajům na velké farmy, je také jen dobrovolné.

Klimatická a environmentální opatření jsou volitelná.

Opatření, která by mohla zajistit spravedlivější a rovnější zemědělství, jsou volitelnými doplňky. Zemědělci využívající národní ekoschéματα jsou volitelné. Podmínky, které mají zajistit spravedlivější zemědělský sektor, jsou do roku 2025 dobrovolné a členské státy mohou po dobu dvouletého „učebního období“⁹ vynakládat na ekoschéματα nižší výdaje. To znamená, že zemědělci nemají žádnou skutečnou motivaci k zavádění postupů šetrných k životnímu prostředí a malí udržitelní zemědělci mají jen malé výhody za svou sociální a ekologickou produkci potravin.

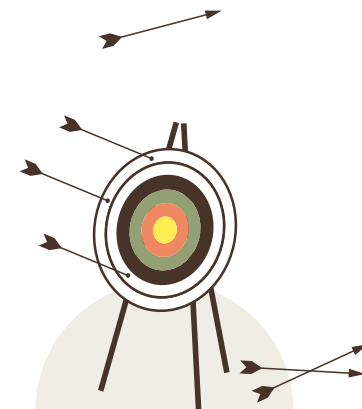
Mezery v zákonech.

Čtvrtina podpory příjmů je určena na ekoschéματα – kritéria pro ekoschéματα jsou však tak široká, že hrozí jejich nesmyslnost, a řada právních mezer a výjimek umožňuje členským státům tyto prostředky ještě více rozmělnit. To ponechává míč na straně členských států, aby ekoschéματα dobře využily.

Slabé monitorování.

Opatření pro monitorování provádění národních strategických plánů a postihování neplnění požadavků podmíněnosti jsou velmi slabá. To opět snižuje účinnost podmíněnosti v oblasti klimatu a sociální spravedlnosti.

Členské státy zaostávají.

Od prosince 2021 žádný z navržených národních strategických plánů nepostačuje k tomu, aby byly splněny cíle SZP v oblasti klimatu¹⁰.

Poslední reforma SZP mohla financovat významnou sociální a ekonomickou podporu drobných udržitelných zemědělců, podpořit ekologické zemědělské techniky a vytvořit stabilnější, spravedlivější a odolnější potravinový systém. Namísto toho pokutový plán této vychvalované politiky **dělá cestu k prohloubení stávajících nerovností, financování spotřeby fosilních paliv a ztráty biologické rozmanitosti a další destabilizaci živobytí drobných zemědělců**.

Tato reforma měla řešit jak klimatickou krizi, tak sociální nespravedlnost v zemědělství – místo toho neřeší ani jedno, ani druhé.

Co se stane teď?

Členské státy mají nyní povinnost vytvořit a realizovat národní strategické plány, které jdou nad rámec slabých závazků SZP, a **využít dostupné finanční prostředky k dotování opatření pro spravedlnost a udržitelnost**. Příští roky jsou rozcestím: buď cesta k prohloubení nerovností a zhoršení životního prostředí, nebo cesta na obranu spravedlnosti, klimatu a budoucnosti zemědělství, kterou chceme.

Poznámky na závěr

- 1 ETCC Group (2017). Who will feed us? The Industrial food chain vs the peasant food web. Val David: ETC Group
- 2 8 EEA (2019), Annual European Union greenhouse gas inventory –2017 and Inventory report 2019. Tyto údaje nezahrnují emise CO₂ z využívání půdy a změn ve využívání půdy.
- 3 Viz například <https://grain.org/e/5639>
- 4 Reakce FOEE CAP
- 5 Vlastní výpočet na základě údajů z: Eurostat (2018). Agricultural holdings by agricultural area. Dostupné na: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en
- 6 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-cap-reform-to-fit-european-green-deal_en.pdf
- 7 https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en
- 8 <http://capreform.eu/more-on-capping-direct-payments-2/>
- 9 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-newcap-environment-fairness_en.pdf
- 10 <https://www.birdlife.org/news/2021/11/17/cap-national-strategic-plans-assessment-nov2021/>

Tato publikace byla financována z programu IMCAP Evropské unie. Obsah této publikace představuje pouze názory autora a je na jeho výhradní odpovědnost. Evropská komise neakceptuje žádnou odpovědnost za případné využití informací v ní obsažených.